

СТАНОВИЩЕ

от доц. д-р Екатерина Въткова Годорова

Нов български университет

департамент „Здравеопазване и социална работа“

на дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен „доктор“

в област на висше образование 1. Педагогически науки

професионално направление 1.2. Педагогика

докторска програма „Социална педагогика“

Автор: Марияна Атанасова Стоянова

Тема: „Логопедична интервенция при дисграфия при групово базирано обучение на ученици в начален етап на образованието“

Научен ръководител: доц. д.п.н. Жана Атанасова Янкова, ПУ „Паисий Хилендарски“

Общо представяне на процедурата и докторанта

Със заповед № Р33-6571 от 19. 12. 2018 г. на Ректора на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ (ПУ) съм определена за член на научното жури за осигуряване на процедура за защита на дисертационен труд на тема „Логопедична интервенция при дисграфия при групово базирано обучение на ученици в начален етап на образованието“ за придобиване на образователната и научна степен ‘доктор’ в област на висше образование 1. Педагогически науки, професионално направление 1.2. Педагогика, докторска програма „Специална педагогика“.

Автор на дисертационния труд е Марияна Атанасова Стоянова – докторант в редовна форма на обучение към катедра „Педагогика и управление на образованието“ с научен ръководител доц. д.п.н. Жана Атанасова Янкова от ПУ „Паисий Хилендарски“.

Представеният от Марияна Атанасова Стоянова комплект материали на хартиен носител е в съответствие с Чл.36 (1) от Правилника за развитие на академичния състав на ПУ и включва всички необходими документи.

Докторантката е представила завършен дисертационен труд, автореферат и списък с пет самостоятелни научни публикации по темата на докторската си теза, което ми дава основание да приема, че материалите отговарят на минималните изисквания на Закона за развитие на академичния състав в Р. България (ЗРАСРБ), Правилникът за неговото прилагане (ППЗРАСРБ) и съответния Правилник на ПУ „Паисий Хилендарски“.

Марияна Стоянова завършва бакалавърското си образование по Специална педагогика в СУ „Св. Климент Охридски“ през 2004 г. От 2006 г. е магистър по Управление на социални дейности с деца и юноши (ПУ), от 2010 г. е магистър по Комуникативни нарушения (ПУ), а през 2013 г. се дипломира като магистър по Предучилищна и начална училищна педагогика

(ПУ). От 2005 г. до 2008 г. работи в областта на социалните услуги и социалното подпомагане. В периода 2008 – 2017 г. е логопед в Регионален център – гр. Пловдив. В настоящия момент заема длъжността – заместник директор по учебната дейност в 199 ОУ „Свети Апостол Йоан Богослов“ в гр. София.

Актуалност на тематиката

Дисертационният труд на Марияна Стоянова изследва проблеми, свързани с овладяването на грамотността в началното училище, специфичните затруднения при развитието на уменията за писане и възможностите за тяхното преодоляване. През последните две десетилетия сме свидетели на трайна тенденция на увеличаване броя на индивидите с нарушения в ученето и научаването и затруднения в овладяването на програмата в масовото училище. Обяснения за този факт можем да търсим както в увеличените възможности на съвременната психология и логопедия за диагностика, така и в промененото разбиране, че интелектуалното развитие определя училищния успех. Широката общественост от своя страна, демонстрира трайна тенденция за разбиране на проблема „специфични нарушения на способността за учене“, в резултат от което започна да формира повишени изисквания към образователните институции за адекватна помощ и подкрепа на тези ученици. Изследването на децата със специфични затруднения в овладяването на грамотността е следствие от потребността да се разберат индивидуалните различия на индивиди, демонстриращи дефицити в разбирането и усвояването на устната и писмената реч, при съхранено общо интелектуално функциониране. Разбирането на тези индивидуални различия би могло да подобри типа обучение за тях в общообразователната система. В този смисъл смятам, че избраната тема за дисертационен труд е актуална и има своята научно-приложна стойност.

Познаване на проблема

Дисертационният труд е построен върху концептуална основа, в която се дискутира взаимодействието между специфичните нарушения в ученето и научаването и развитието на умения за четене и писане. Представената теоретична рамка за разбиране на нозологичните единици „дислексия“ и „дисграфия“ е в полза на медицинския модел в логопедията и на светската школа от 60-те до 80-те години на миналия век. Като слабост на този текстуален раздел намирам липсата на дискусия относно съвременния подход за интерпретация на понятието „дислексия“ като феномен на различен тип преработка на информация, който ограничава развитието на грамотността (четене и писане) и води до несъответствие между очакваните и реалните постижения в училище. Прави добро впечатление, че проявите на дисграфия са представени чрез един по-актуален модел на Ц. Ценова от 2012 г.

Основният акцент на теоретичния обзор е представен в Глава 2., където се обсъжда същността на групово базираното обучение и възможностите за прилагане на специализирани

логопедични интервенции чрез него. Авторката успешно обосновава актуалността на разглеждания проблем, като се фокусира върху литература на български и руски езици, с акцент върху практики, основани на доказателства в традициите на българската логопедична школа.

Методика на изследването

За оценка на писмената реч е приложен инструментариум, който включва стандартизирани методи за оценка, доказани в практиката и отговарящи на целта и задачите на дисертационния труд – Методика за оценка на образователните потребности на децата и учениците (обн. в ДВ, бр.59, 04.08.2015); „Протокол за вписване вида и броя на грешките в писането“ (Р. Якимова, 2009); Скрининг-диктовки за начален курс (Държавен логопедичен център – София, МОН).

Характеристика и оценка на дисертационния труд и приносите

Дисертационният труд е структуриран съобразно общоприетия стандарт за подобен род разработки и включва – увод, четири глави, изводи, заключение, използвана литература. Той е с обем от 225 страници и включва – основен текст 211 страници, 155 литературни източника на кирилица и 38 интернет източника (31 на кирилица, 7 на латиница).

В първите две глави е направен литературен обзор, който е фокусиран върху изследователския проблем. Представената дискусия позволява на докторантката да изведе теоретичен модел за организация на обучението, включващ възможности за прилагане на различни методи на логопедично въздействие с цел подобряване на уменията за писане при деца с дисграфия, а именно чрез развитие на – фонологични езикови умения, езиков разбиране и езикова изява, визуална преработка на информация, зрително-пространствени умения, зрително-моторна координация и серийна организация на движенията.

Теоретичните предпоставки в първите две глави са изходна база на докторантката при конструирането на собствено емпирично изследване. Целта, задачите и хипотезите са представени в трета глава на работата. Формулираните задачи са в съответствие с поставената цел. Използваният методически инструментариум е добре описан.

Четвърта глава е посветена на резултатите и обсъждането. Получен е богат емпиричен материал от данни с 1405 изследвани лица – ученици в начален курс на обучение (667 момчета и 736 момичета, от втори до четвърти клас). Представена е оценъчна количествена скала според броя на допуснатите грешки, с цел определяне на степента на затруднение в овладяването на писмената реч и количествено дефиниране на вероятността от значителни затруднения в писането. Приложен е качествен анализ на видовете грешки на различни равнища – графема, лексема, ситаксема. Представен е прецизен и детайлен качествен анализ на специфичните грешки в писането, съобразно критериите клас и пол на изследваните лица.

Получените резултати са в полза на верифицирането на вече съществуващи данни в научната литература относно:

- процентното разпределение на специфичните нарушения в писането;
- възрастовата динамика на затрудненията;
- типологията на специфичните прояви при атипично овладяване на грамотността.

На основата на получените резултати докторантката формира възрастово обусловени групи от ученици със значителни затруднения в писането, на които да бъде приложена групова логопедична интервенция, съобразена с демонстрираните нарушения и индивидуалните различия в изследваната популация. Тук са и най-съществените научно-приложни приноси на дисертационния труд:

- Създаване на модел за групова логопедична интервенция за преодоляване на специфичните нарушения в писането.
- Структуриране на логопедичната работа при групово базирано обучение, чрез специализирана програма за развитие на фонологични и мета-фонологични езикови умения, развитие на семантика и словообразуване, работа върху синтаксис.
- Внедряване на логопедични методи за въздействие в помощ на педагогическата практика.

Не е за пренебрегване и факта, че при оценката на ефективността на приложената специализирана интервенция се отчита влиянието на социалната интеракция в групата, която има благоприятен ефект върху емоционалното функциониране и развитието на мотивация за учене при деца със специфични нарушения.

Дисертационният труд на Марияна Стоянова се отличава с актуалност на темата, целесъобразност на методите за изследване и приложна стойност на получените резултати. Приемам посочените от докторантката приноси, като те отговарят на съдържанието на дисертационния труд.

Преценка на публикациите и личния принос на докторанта

Публикациите, които отразяват резултатите от дисертацията са общо пет самостоятелни статии и доклади, публикувани в нереферирани, с научно рецензиране сборници и списания.

Автореферат

Представеният автореферат отговаря на изискванията и напълно отразява основните резултати, постигнати в дисертационния труд.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Дисертационният труд съдържа научно-приложни и приложни приноси, които отговарят на изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Р. България (ЗРАСРБ), Правилникът за неговото прилагане (ППЗРАСРБ) и съответния Правилник на ПУ „Паисий Хилендарски“.

Давам своята положителна оценка за проведеното изследване и предлагам на членовете на Научното жури да присъдят образователната и научна степен „доктор“ на Марияна Атанасова Стоянова в област на висше образование: 1. Педагогически науки, професионално направление 1.2. Педагогика, докторска програма „Специална педагогика“.

07. 02. 2019 г.

Изготвил становището:

доц. д-р Екатерина Тодорова